

FACHLITERATUR
EDITION ROMIOSINI
ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ICGL12 | 12th INTERNATIONAL CONFERENCE
ON GREEK LINGUISTICS
16 – 19 SEPTEMBER 2015
FREIE UNIVERSITÄT BERLIN, CEMOG

Proceedings of the ICGL12

vol. 2

The International Conference on Greek Linguistics is a biennial meeting on the study and analysis of Greek (Ancient, Medieval and Modern), placing particular emphasis on the later stages of the language.

PROCEEDINGS OF THE ICGL12
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ICGL12

**Thanasis Georgakopoulos, Theodossia-Soula Pavlidou, Miltos Pechlivanos,
Artemis Alexiadou, Jannis Androutsopoulos, Alexis Kalokairinos,
Stavros Skopeteas, Katerina Stathi (Eds.)**

**PROCEEDINGS OF THE 12TH INTERNATIONAL
CONFERENCE ON GREEK LINGUISTICS**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 12^{ΟΥ} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ**

VOL. 2

© 2017 Edition Romiosini/CeMoG, Freie Universität Berlin. Alle Rechte vorbehalten.
Vertrieb und Gesamtherstellung: Epubli (www.epubli.de)
Satz und Layout: Rea Papamichail / Center für Digitale Systeme, Freie Universität Berlin
Gesetzt aus Minion Pro
Umschlaggestaltung: Thanasis Georgiou, Yorgos Konstantinou
Umschlagillustration: Yorgos Konstantinou

ISBN 978-3-946142-35-5
Printed in Germany

Online-Bibliothek der Edition Romiosini:
www.edition-romiosini.de

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα εκδοτών	7
Περιεχόμενα.....	9
Peter Mackridge:	
<i>Some literary representations of spoken Greek before nationalism(1750-1801)</i>	17
Μαρία Σηφιανού:	
<i>Η έννοια της ευγένειας στα Ελληνικά.....</i>	45
Σπυριδούλα Βαρλοκώστα:	
<i>Syntactic comprehension in aphasia and its relationship to working memory deficits</i>	75
Ευαγγελία Αχλάδη, Αγγελική Δούρη, Ευγενία Μαλικούτη & Χρυσάνθη Παρασχάκη-Μπαράν:	
<i>Γλωσσικά λάθη τουρκόφωνων μαθητών της Ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: Ανάλυση και διδακτική αξιοποίηση</i>	109
Κατερίνα Αλεξανδρή:	
<i>Η μορφή και η σημασία της διαβάθμισης στα επίθετα που δηλώνουν χρώμα.....</i>	125
Eva Anastasi, Ageliki Logotheti, Stavri Panayiotou, Marilena Serafim & Charalambos Themistocleous:	
<i>A Study of Standard Modern Greek and Cypriot Greek Stop Consonants: Preliminary Findings</i>	141
Anna Anastassiadis-Symeonidis, Elisavet Kiourti & Maria Mitsiaki:	
<i>Inflectional Morphology at the service of Lexicography: ΚΟΜΟΛεξ, A Cypriot Morphological Dictionary</i>	157

Γεωργία Ανδρέου & Ματίνα Τασιούδη: <i>Η ανάπτυξη του λεξιλογίου σε παιδιά με Σύνδρομο Απνοιών στον Ύπνο.....</i>	175
Ανθούλα- Ελευθερία Ανδρεσάκη: <i>Ιατρικές μεταφορές στον δημοσιογραφικό λόγο της κρίσης: Η οπτική γωνία των Γερμανών</i>	187
Μαρία Ανδριά: <i>Προσεγγίζοντας θέματα Διαγλωσσικής Επίδρασης μέσα από το πλαίσιο της Γνωσιακής Γλωσσολογίας: ένα παράδειγμα από την κατάκτηση της Ελληνικής ως Γ2</i>	199
Spyros Armostis & Kakia Petinou: <i>Mastering word-initial syllable onsets by Cypriot Greek toddlers with and without early language delay.....</i>	215
Julia Bacskai-Atkari: <i>Ambiguity and the Internal Structure of Comparative Complements in Greek.....</i>	231
Costas Canakis: <i>Talking about same-sex parenthood in contemporary Greece: Dynamic categorization and indexicality.....</i>	243
Michael Chiou: <i>The pragmatics of future tense in Greek.....</i>	257
Maria Chondrogianni:. <i>The Pragmatics of the Modern Greek Segmental Markers</i>	269
Katerina Christopoulou, George J. Xydopoulos & Anastasios Tsangalidis: <i>Grammatical gender and offensiveness in Modern Greek slang vocabulary</i>	291
Aggeliki Fotopoulou, Vasiliki Foufi, Tita Kyriacopoulou & Claude Martineau: <i>Extraction of complex text segments in Modern Greek.....</i>	307
Αγγελική Φωτοπούλου & Βούλα Γιούλη: <i>Από την «Έκφραση» στο «Πολύτροπο»: σχεδιασμός και οργάνωση ενός εννοιολογικού λεξικού.....</i>	327
Marianthi Georgalidou, Sofia Lampropoulou, Maria Gasouka, Apostolos Kostas & Xanthippi Foulidi: <i>“Learn grammar”: Sexist language and ideology in a corpus of Greek Public Documents</i>	341
Maria Giagkou, Giorgos Fragkakis, Dimitris Pappas & Harris Papageorgiou: <i>Feature extraction and analysis in Greek L2 texts in view of automatic labeling for proficiency levels</i>	357

Dionysis Goutsos, Georgia Fragaki, Irene Florou, Vasiliki Kakousi & Paraskevi Savvidou: <i>The Diachronic Corpus of Greek of the 20th century: Design and compilation</i>	369
Kleanthes K. Grohmann & Maria Kambanaros: <i>Bilectalism, Comparative Bilingualism, and the Gradience of Multilingualism: A View from Cyprus</i>	383
Günther S. Henrich: „Γεωγραφία νεωτερική“ στο Λίβιστρος και Ροδάμνη: μετατόπιση ονομάτων βαλτικών χωρών προς την Ανατολή;	397
Noriyo Hoozawa-Arkenau & Christos Karvounis: <i>Vergleichende Diglossie - Aspekte im Japanischen und Neugriechischen: Veriäten - Interferenz</i>	405
Μαρία Ιακώβου, Ηριάννα Βασιλειάδη-Λιναρδάκη, Φλώρα Βλάχου, Όλγα Δήμα, Μαρία Καββαδία, Τατιάνα Κατσίνα, Μαρίνα Κουτσουμπού, Σοφία-Νεφέλη Κύτρου, Χριστίνα Κωστάκου, Φρόσω Παππά & Σταυριαλένα Περγέα: <i>ΣΕΠΙAME2: Μια καινούρια πηγή αναφοράς για την Ελληνική ως Γ2</i>	419
Μαρία Ιακώβου & Θωμαΐς Ρουσουλιώτη: <i>Βασικές αρχές σχεδιασμού και ανάπτυξης του νέου μοντέλου αναλυτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας</i>	433
Μαρία Καμηλάκη: «Μαζί μου ασχολείσαι, πόσο μαλάκας είσαι!»: Λέξεις-ταμπού και κοινωνιογλωσσικές ταυτότητες στο σύγχρονο ελληνόφωνο τραγούδι.....	449
Μαρία Καμηλάκη, Γεωργία Κατσούδα & Μαρία Βραχιονίδου: <i>Η εννοιολογική μεταφορά σε λέξεις-ταμπού της NEK και των νεοελληνικών διαλέκτων</i>	465
Eleni Karantzola, Georgios Mikros & Anastassios Papaioannou: <i>Lexico-grammatical variation and stylometric profile of autograph texts in Early Modern Greek</i>	479
Sviatlana Karpava, Maria Kambanaros & Kleanthes K. Grohmann: <i>Narrative Abilities: MAINing Russian–Greek Bilingual Children in Cyprus</i>	493
Χρήστος Καρβούνης: <i>Γλωσσικός εξαρχαϊσμός και «ιδεολογική» νόρμα: Ζητήματα γλωσσικής διαχείρισης στη νέα ελληνική</i>	507

Demetra Katis & Kiki Nikiforidou: <i>Spatial prepositions in early child Greek: Implications for acquisition, polysemy and historical change</i>	525
Γεωργία Κατσούδα: <i>Το επίθημα -ούνα στη ΝΕΚ και στις νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	539
George Kotzoglou: <i>Sub-extraction from subjects in Greek: Its existence, its locus and an open issue</i>	555
Veranna Kyrioti: <i>Narrative, identity and age: the case of the bilingual in Greek and Turkish Muslim community of Rhodes, Greece</i>	571
Χριστίνα Λύκου: <i>Η Ελλάδα στην Ευρώπη της κρίσης: Αναπαραστάσεις στον ελληνικό δημοσιογραφικό λόγο</i>	583
Nikos Liosis: <i>Systems in disruption: Propontis Tsakonian</i>	599
Katerina Magdou, Sam Featherston: <i>Resumptive Pronouns can be more acceptable than gaps: Experimental evidence from Greek</i>	613
Maria Margarita Makri: <i>Opos identity comparatives in Greek: an experimental investigation</i>	629
2ος Τόμος	
Περιεχόμενα.....	651
Vasiliki Makri: <i>Gender assignment to Romance loans in Katoitaliótika: a case study of contact morphology</i>	659
Evgenia Malikouti: <i>Usage Labels of Turkish Loanwords in three Modern Greek Dictionaries</i>	675
Persephone Mamoukari & Penelope Kambakis-Vougiouklis: <i>Frequency and Effectiveness of Strategy Use in SILL questionnaire using an Innovative Electronic Application</i>	693

Georgia Maniati, Voula Gotsoulia & Stella Markantonatou: <i>Contrasting the Conceptual Lexicon of ILSP (CL-ILSP) with major lexicographic examples</i>	709
Γεώργιος Μαρκόπουλος & Αθανάσιος Καρασίμος: <i>Πολυεπίπεδη επισημείωση του Ελληνικού Σώματος Κειμένων Αφασικού Λόγου</i>	725
Πωλίνα Μεσηνιώτη, Κατερίνα Πούλιου & Χριστόφορος Σουγανίδης: <i>Μορφοσυντακτικά λάθη μαθητών Τάξεων Υποδοχής που διδάσκονται την Ελληνική ως Γ2</i>	741
Stamatia Michalopoulou: <i>Third Language Acquisition. The Pro-Drop-Parameter in the Interlanguage of Greek students of German</i>	759
Vicky Nanousi & Arhonto Terzi: <i>Non-canonical sentences in agrammatism: the case of Greek passives</i>	773
Καλομοίρα Νικολού, Μαρία Ξεφτέρη & Νίτσα Παραχεράκη: <i>Το φαινόμενο της σύνθεσης λέξεων στην κυκλαδοκρητική διαλεκτική ομάδα</i>	789
Ελένη Παπαδάμου & Δώρας Κ. Κυριαζής: <i>Μορφές διαβαθμιστικής αναδίπλωσης στην ελληνική και στις άλλες βαλκανικές γλώσσες</i>	807
Γεράσιμος Σοφοκλής Παπαδόπουλος: <i>Το δίπολο «Εμείς και οι Άλλοι» σε σχόλια αναγνωστών της Lifo σχετικά με τη Χρυσή Αυγή</i>	823
Ελένη Παπαδοπούλου: <i>Η συνδυαστικότητα υποκοριστικών επιθημάτων με β' συνθετικό το επίθημα -άκι στον διαλεκτικό λόγο</i>	839
Στέλιος Πιπερίδης, Πένυ Λαμπροπούλου & Μαρία Γαβριλίδου: <i>clarin:el. Υποδομή τεκμηρίωσης, διαμοιρασμού και επεξεργασίας γλωσσικών δεδομένων</i>	851
Maria Pontiki: <i>Opinion Mining and Target Extraction in Greek Review Texts</i>	871
Anna Roussou: <i>The duality of mipos</i>	885

Stathis Selimis & Demetra Katis: <i>Reference to static space in Greek: A cross-linguistic and developmental perspective of poster descriptions</i>	897
Evi Sifaki & George Tsoulas: <i>XP-V orders in Greek</i>	911
Konstantinos Sipitanos: <i>On desiderative constructions in Naousa dialect</i>	923
Eleni Staraki: <i>Future in Greek: A Degree Expression</i>	935
Χριστίνα Τακούδα & Ευανθία Παπαευθυμίου: <i>Συγκριτικές διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία της ελληνικής ως Γ2: από την κριτική παρατήρηση στην αναπλαισίωση</i>	945
Alexandros Tantos, Giorgos Chatziioannidis, Katerina Lykou, Meropi Papatheohari, Antonia Samara & Kostas Vlachos: <i>Corpus C58 and the interface between intra- and inter-sentential linguistic information</i>	961
Arhonto Terzi & Vina Tsakali: <i>The contribution of Greek SE in the development of locatives</i>	977
Paraskevi Thomou: <i>Conceptual and lexical aspects influencing metaphor realization in Modern Greek</i>	993
Nina Topintzi & Stuart Davis: <i>Features and Asymmetries of Edge Geminate</i>	1007
Liana Tronci: <i>At the lexicon-syntax interface Ancient Greek constructions with ἔχειν and psychological nouns</i>	1021
Βίλλυ Τσάκωνα: <i>«Δημοκρατία είναι 4 λύκοι και 1 πρόβατο να ψηφίζουν για φαγητό»:Αναλύοντας τα ανέκδοτα για τους/τις πολιτικούς στην οικονομική κρίση</i>	1035
Ειρήνη Τσαμαδού- Jacobberger & Μαρία Ζέρβα: <i>Εκμάθηση ελληνικών στο Πανεπιστήμιο Στρασβούργου: κίνητρα και αναπαραστάσεις</i> ...	1051
Stavroula Tsiplakou & Spyros Armostis: <i>Do dialect variants (mis)behave? Evidence from the Cypriot Greek koine</i>	1065
Αγγελική Τσόκογλου & Σύλα Κλειδή: <i>Συζητώντας τις δομές σε -οντας</i>	1077

Αλεξιάννα Τσότσου:	
<i>Η μεθοδολογική προσέγγιση της εικόνας της Γερμανίας στις ελληνικές εφημερίδες</i>	1095
Anastasia Tzilinis:	
<i>Begründendes Handeln im neugriechischen Wissenschaftlichen Artikel: Die Situierung des eigenen Beitrags im Forschungszusammenhang.....</i>	1109
Κυριακούλα Τζωρτζάτου, Αργύρης Αρχάκης, Άννα Ιορδανίδου & Γιώργος Ι. Ευδόπουλος:	
<i>Στάσεις απέναντι στην ορθογραφία της Κοινής Νέας Ελληνικής: Ζητήματα ερευνητικού σχεδιασμού</i>	1123
Nicole Vassalou, Dimitris Papazachariou & Mark Janse:	
<i>The Vowel System of Mišótika Cappadocian</i>	1139
Marina Vassiliou, Angelos Georganas, Prokopis Prokopidis & Haris Papageorgiou:	
<i>Co-referring or not co-referring? Answer the question!.....</i>	1155
Jeroen Vis:	
<i>The acquisition of Ancient Greek vocabulary.....</i>	1171
Christos Vlachos:	
<i>Mod(aliti)es of lifting wh-questions.....</i>	1187
Ευαγγελία Βλάχου & Κατερίνα Φραντζή:	
<i>Μελέτη της χρήσης των ποσοδεικτών λίγο-λιγάκι σε κείμενα πολιτικού λόγου</i>	1201
Madeleine Voga:	
<i>Τι μας διδάσκουν τα ρήματα της ΝΕ σχετικά με την επεξεργασία της μορφολογίας.....</i>	1213
Werner Voigt:	
<i>«Σεληνάκι μου λαμπρό, φέγγε μου να περπατώ ...» oder: warum es in dem bekannten Lied nicht so, sondern eben φεγγαράκι heißt und ngr. φεγγάρι</i>	1227
Μαρία Βραχιονίδου:	
<i>Υποκοριστικά επιρρήματα σε νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα</i>	1241
Jeroen van de Weijer & Marina Tzakosta:	
<i>The Status of *Complex in Greek.....</i>	1259
Theodoros Xioufis:	
<i>The pattern of the metaphor within metonymy in the figurative language of romantic love in modern Greek.....</i>	1275

ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΛΛΕΣ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ*

Ελένη Παπαδάμου & Δώρας Κ. Κυριαζής
Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη)
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
helenp@lit.auth.gr, kyrdoris@lit.auth.gr

Abstract

According to Τζιτζιλής (2012) reduplication with superlative function occurs in Greek as (a) emphatic reduplication of full forms of adjectives, (b) sequences of adjectives + their diminutive forms, (c) partial reduplication of adjectives. Through the analysis of the 2nd category, which seems to have more Balkan features, semantic and phonetic restrictions on the choice of relevant adjectives are examined. Analyzing structures of the 3rd category and following Τζιτζιλής, we identified two models of partial reduplication: a Greek one, characterized by reduplication of the first syllable and of the first consonant of the next syllable, and a Turkish one, characterized by reduplication of the first syllable + one consonant.

Λέξεις-κλειδιά: διαβαθμιστική αναδίπλωση, σχηματισμός υπερθετικού, βαλκανισμός

1. Εισαγωγή

Στόχος αυτής της εργασίας είναι η εξέταση τριών μορφών διαβαθμιστικής αναδίπλωσης στην ελληνική. Πρόκειται για φαινόμενα με όμοια λειτουργία (απόλυτοι υπερθε-

* Ευχαριστούμε τον καθηγητή κ. Τζιτζιλή για τη βοήθειά του στην προετοιμασία του άρθρου και τους δύο ανώνυμους κριτές για τις πολύ χρήσιμες επισημάνσεις τους.

τικοί) αλλά με διαφορετική δομή και γεωγραφική κατανομή. Το πρώτο από αυτά, η συμπαράταξη επιθέτου και της υποκοριστικής του μορφής, έχει βαλκανικό χαρακτήρα και μπορεί, κατά τη γνώμη μας, να θεωρηθεί ως ένα είδος μερικού μορφολογικού βαλκανισμού· τα υπόλοιπα δύο, που αντιπροσωπεύουν μορφές μερικού αναδιπλασιασμού, έχουν όχι απλά διαφορετική γεωγραφική κατανομή αλλά και προκύπτουν με βάση διαφορετικά μοντέλα σχηματισμού.

2. Σχηματισμός του υπερθετικού

Είναι γνωστό ότι υπάρχουν δύο τύποι υπερθετικών: (α) οι αναλυτικοί, όπου η διαβάθμιση επιτυγχάνεται με συγκεκριμένα λεξήματα, με συχνότερο το ποσοτικό επίρρημα πολύ (αγγλ. *very*, βουλγ. *мноγο* κτλ.) και (β) οι συνθετικοί, όπου η διαβάθμιση επιτυγχάνεται με κάποια μορφολογική διαδικασία. Μία από τις διαδικασίες αυτές είναι και ο αναδιπλασιασμός.

Οι P. Cuzzolin - Chr. Lehmann (2004: 1217-18) αναφερόμενοι στον αναδιπλασιασμό ως στρατηγική δήλωσης της υπέρθεσης σημειώνουν:

One of the processes by which the superlative is formed is reduplication [...] In some cases there is total reduplication of the adjective, as in Samoan: *tele* 'big', *teletele* 'very big', or Sumerian: *bar* 'external', *barbar* 'very external' = 'foreigner, barbarian'. In colloquial Italian one can reduplicate the adjective with superlative function in predicate position *E' remasto lí tranquillo tranquillo*. 'He remained there very quiet', but with an evaluative nuance.

Other cases involve partial reduplication like, for instance, of the first syllable (with some change) in some Mongol languages. In Modern Mongolian the first segment /*(C)VC*/ of the adjective is reduplicated, but the last phoneme is replaced by /*v*/, so that /*(C)VC* becomes /*(C)Vv*/ (inexact reduplication) [...] However, formation of the superlative by reduplication appears to be limited to certain adjectival classes.

Σύμφωνα με τον Τζίτζιλή (2012), η διαβαθμιστική αναδίπλωση ως μια μορφή απόλυτου υπερθετικού εμφανίζεται στην ελληνική με τρεις μορφές: (α) επιτακτική επανάληψη πλήρων μορφών επιθέτων, (β) συμπαράταξη των επιθέτων και της υποκοριστικής μορφής τους, (γ) μερική επανάληψη τμήματος των επιθέτων (μερικός αναδιπλασιασμός).

3. Αναδιπλασιασμός θετικού βαθμού του επιθέτου στις βαλκανικές γλώσσες

Ο σχηματισμός του υπερθετικού με αναδιπλασιασμό του θετικού, που απαντά στην ελληνική ήδη από την αρχαιότητα, δεν θα αποτελέσει αντικείμενο ανάλυσης στην εργασία αυτή. Το φαινόμενο είναι διαγλωσσικά ευρύτατα διαδεδομένο (απαντά σε όλες τις βαλκανικές γλώσσες και διαλέκτους, πρβ. *díbel díbel* (σλαβικά ιδιώματα της Καστοριάς), *mic mic* ‘μικρός μικρός’ (αρωμουνικά ιδιώματα) αλλά και έξω από τα Βαλκάνια, πρβ. την ιταλική). Απαντά επίσης στη νέα ελληνική και είναι ιδιαίτερα συχνό στις νεοελληνικές διαλέκτους.

4. Η διαβαθμιστική αναδίπλωση ως συμπαράταξη επιθέτου και της υποκοριστικής μορφής του

Μέχρι σήμερα το φαινόμενο της διαβαθμιστικής αναδίπλωσης απασχόλησε κυρίως τους ρουμάνους (Pușcariu 1900, Contras 1967 κ.ά.) και βουλγάρους (Dimitrova 1959, Mladenova 1979 κ.ά.) γλωσσολόγους. Οι εργασίες που εξετάζουν το φαινόμενο στη βουλγαρική και στη ρουμανική χωρίζονται σε δύο ομάδες: (α) αυτές που εστιάζουν στο φαινόμενο της επανάληψης και (β) αυτές που το εξετάζουν στα πλαίσια του υποκορισμού. Από ελληνικής πλευράς με το φαινόμενο ασχολήθηκε ο Χρήστος Τζιτζιλής στο μεταπτυχιακό μάθημα «Η διαβάθμιση στις βαλκανικές γλώσσες» (2012)· είναι ο πρώτος που διαπίστωσε τον βαλκανικό χαρακτήρα του φαινομένου τονίζοντας την παρουσία του εκτός από τη ρουμανική και τη βουλγαρική και στην ελληνική και ιδιαίτερα στις νεοελληνικές διαλέκτους.

Οι τύποι που εξετάζουμε έχουν και στις τρεις γλώσσες τα ίδια δομικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά· σχηματίζονται με την πρόσθεση του υποκοριστικού τύπου του επιθέτου στον θετικό ή καλύτερα με την επανάληψη του επιθέτου στην υποκοριστική του μορφή και λειτουργούν ως απόλυτοι υπερθετικοί.

Για την παρουσία του φαινομένου στη βουλγαρική και στη ρουμανική θα βασιστούμε στο υλικό και στην ανάλυση της Mladenova (1979).

4.1 Η διαβαθμιστική αναδίπλωση στη βουλγαρική

Στην κοινή βουλγαρική, το φαινόμενο απαντά σε ένα σχετικά μικρό αριθμό επιθέτων και συγκεκριμένα στα нов 'νέος', гол 'γυμνός', бос 'ξυπόλητος', цял 'ολόκληρος', здрав 'γερός, υγιής', един 'ένας, μοναδικός', сам 'μόνος, μοναχός'. Οι αναδιπλωμένοι τύποι εμφανίζονται ως εξής: нов - новеничък 'κατάνεος', гола - голеничка 'κατάγυμνη', боса - босеничка 'εντελώς ξυπόλυτη', цял - целеничък 'ακέραιος, ολόκληρος', здрава - здравеничка 'κατάγερη', едно - едничко 'μοναδικό', сама - самичка 'ολομόναχη'. Τα επίθετα αυτά σχηματίζονται με το παραγωγικό μόρφημα -еничък, που δεν απαντά έξω από τις δομές αυτές. Το τελευταίο από τα επίθετα που εξετάζουμε είναι ευρύτερα διαδεδομένο με τη μορφή сам самичък, που σχηματίζεται με το παραγωγικό μόρφημα -ичък.

Στις βουλγαρικές διαλέκτους συναντούμε είτε τα ίδια επίθετα με άλλα παραγωγικά μόρφημα, π.χ. цел - целашен, бос - босишат, голу - голининку, ή και επίθετα που δε χρησιμοποιούνται αναδιπλασιασμένα στην κοινή βουλγαρική, πρβ. сиф 'γκρι', плин 'γεμάτος', жив 'ζωντανός': сиф - сивиштаф, плин - плиншаф, жив - живиничък (Mladenova 1979: 36).

4.2 Η διαβαθμιστική αναδίπλωση στη ρουμανική

Στη ρουμανική τα επίθετα που σχηματίζουν αυτές τις δομές είναι τα ακόλουθα: гол 'γυμνός', nou 'νέος', bun 'καλός', întreg 'ολόκληρος', plin 'γεμάτος'. Στα επίθετα αυτά προστίθενται οι υποκοριστικοί τύποι που σχηματίζονται με την κατάληξη -uț, π.χ. гол - голуț 'ολόγυμνος', nou - nouț 'κατάνεος', bun - bunuț 'εντελώς καλός', întreg - întreguț 'εντελώς ολόκληρος', plin - plinuți 'εντελώς γεμάτοι'.

Απαντούν επίσης τα επίθετα singur 'μοναχός' και tânăr 'νέος', στα οποία προστίθενται υποκοριστικοί τύποι με τα μόρφημα -el και -ică: singur - singurel 'ολομόναχος', tânără - tinerică 'κατάνεα' (Mladenova 1979: 36).

4.3 Η διαβαθμιστική αναδίπλωση στην ελληνική

Στη νέα ελληνική τα επίθετα που εμφανίζουν τις δομές αυτές είναι τα μικρός και νέος. Οι υποκοριστικοί τύποι σχηματίζονται με το μόρφημα -ούτσικος: μικρός - μικρούτσικος και νιος (και) νιούτσικος. Οι τύποι αυτοί μας είναι γνωστοί ήδη από τη μεσαιωνική περίοδο και απαντούν συχνά στα δημοτικά τραγούδια. Αν και στις περιγραφές των ιδιωμάτων σπάνια αναφέρονται απόλυτοι υπερθετικοί του τύπου αυτού, θα πρέπει να

θεωρήσουμε ότι το φαινόμενο ήταν πιο διαδεδομένο στα ιδιώματα.

Από την άποψη αυτή ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια νησίδα που τοποθετείται στη Δ. Μακεδονία και πιο συγκεκριμένα στο ν. Καστοριάς, όπου παρατηρείται αυξημένη πυκνότητα του φαινομένου. Όπως διαπίστωσε σε επιτόπια έρευνα η Παπαδάμου (υπό προετ.) στην περιοχή αυτή, τόσο στα βόρεια ελληνικά ιδιώματα (Κοτύλη, Επταχώρι, Γέρμα, Κωσταράζι κ.α.) όσο και στα τοπικά σλαβικά ιδιώματα (Νεστόριο κ.α.) η συχνότητα του φαινομένου είναι τόσο μεγάλη και καλύπτει τόσο μεγάλο συγκριτικά αριθμό επιθέτων, που μας επιτρέπει να κάνουμε λόγο για μια κανονική στρατηγική σχηματισμού υπερθετικών. Πιο συγκεκριμένα, στα ελληνικά ιδιώματα της περιοχής το φαινόμενο εμφανίζεται σε χρωματικά επίθετα όπως *άσπρους, μαύρους, πράσ'νους* κ.ά. Οι αναδιπλωμένοι τύποι εμφανίζονται ως: *άσπρους - ασπρούτσ'κους, μαύρους - μαυρούτσ'κους, πράσ'νους - πρασ'νούτσ'κους*. Το φαινόμενο εμφανίζεται και σε άλλα επίθετα, που συχνά αποτελούν αντιθετικά ζεύγη: *γλυκός, ξ'νός, αρμυρός, χουντρός, λιανός, κουντός, ψ'λός, τρανός, μ'κρός, νιος, γυμνός, μόναχους, καυτιρός, καλός* κ.ά. Οι αναδιπλωμένοι τύποι εμφανίζονται ως: *γλυκός - γλυκούτσ'κους, ξ'νός - ξ'νούτσ'κους, αρμυρός - αρμυρούτσ'κους, χουντρός - χουντρούτσ'κους, λιανός - λιανούτσ'κους, κουντός - κουντούτσ'κους, ψ'λός - ψ'λούτσ'κους, τρανός - τρανούτσ'κους, μ'κρός - μ'κρούτσ'κους, νιος - νιούτσ'κους, γυμνός - γυμνούτσ'κους, μόναχους - μοναχούτσ'κους, καυτιρός - καυτιρούτσ'κους, καλός - καλούτσ'κους* κ.ά.

Η υπερθετική λειτουργία των δομών που εξετάζουμε γίνεται φανερή από παραδείγματα όπως π.χ. *πράσ'νου - πρασ'νούτσ'κου είν' του πιδί, δεν έχ' τον χαβά τ' πολύ χλωμό είναι το παιδί, δεν έχει κέφι· χουντρώ - χουντρούτσ'κου τόκανις του πιδί, πέντι μήνις τέκνου κι δεν του χουρούν τα ρούχα!* (Κοτύλη).

Σε ορισμένες περιπτώσεις ο αναδιπλασιασμός ως στρατηγική έκφρασης της υπέρθεσης ενισχύεται από άλλες στρατηγικές με την ίδια λειτουργία. Στις φράσεις η *πιπριγιά είνι καυτιρή - καυτιρούτσ'κ' φουτιά* και *αρμυρό - αρμυρούτσ'κου του φαί λύσσα, έριξις πουλύ άλας!* (Κοτύλη) συνυπάρχουν δύο μηχανισμοί: αυτός που στηρίζεται στην παρουσία υποκοριστικού τύπου (*καυτιρή - καυτιρούτσ'κ'*) και αυτός που στηρίζεται στην παρουσία ελλειπτικής παρομοίωσης (*καυτιρή (σαν) φουτιά*).

Με κριτήριο την κατανομή τους στα νεοελληνικά ιδιώματα τα παραπάνω επίθετα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στην πρώτη ανήκουν επίθετα όπως *μόναχους - μοναχούτσ'κους* και *μικρός - μικρούτσ'κους*, που απαντούν και στη νέα ελληνική (στη γλώσσα της λογοτεχνίας), τα οποία έχουν ευρύτερη εξάπλωση στα νεοελληνικά ιδιώματα, και στη δεύτερη τα υπόλοιπα επίθετα που, σύμφωνα με τα δεδομένα που έχουμε υπόψη μας, περιορίζονται στην περιοχή της Καστοριάς.

Όπως βλέπουμε, τα επίθετα αυτά δεν διαφέρουν από την ΚΝΕ ως προς το επίθημα που επιλέγει ο υποκοριστικός τους τύπος. Το κυρίαρχο υποκοριστικό μόρφημα είναι το *-ούτσικος*, που με αποβολή του άτονου /i/, ουράνωση του /ts/ και στένωση γίνεται *-ούτσ'κους*. Το μόρφημα *-ούτσικος* χρησιμοποιείται και στα υπόλοιπα νεοελληνικά ιδιώματα για τον σχηματισμό υποκοριστικών τύπων οι οποίοι, αν και σπάνια, συμμετέχουν σε δομές με αναδιπλασιασμό. Ειδικότερα όμως στα χρωματικά επίθετα απαντούν παράλληλα με παρόμοια λειτουργία και υποκοριστικοί τύποι με το μόρφημα *-ούλης* (> *-ούλ'ς*): *άσπρους - ασπρούλ'ς, πράσ'νους - πρασ'νούλ'ς* κ.ά.

5. Βαλκανική διάσταση της διαβαθμιστικής αναδίπλωσης

Στην προσπάθεια να απαντήσουμε στο ερώτημα πού οφείλεται η αυξημένη παρουσία του αναδιπλασιασμού στα ιδιώματα της Καστοριάς αποφασιστική είναι η χρήση του μορφήματος *-úťsku* στους υποκοριστικούς τύπους των τοπικών σλαβικών ιδιωμάτων, που ίσως είναι δανεισμένο από το μόρφημα *-ούτσ'κου(ς)* των τοπικών βόρειων ελληνικών ιδιωμάτων. Σύμφωνα με τη θεωρία του Tzitzilis (2001) ότι ο δανεισμός παραγωγικών μορφημάτων αποτελεί μια μορφή μερικών μεταφραστικών δανείων στα οποία μεταφράζεται το θέμα ενώ το μόρφημα παραμένει αμετάβλητο, θα πρέπει να δεχτούμε ότι αρχικά τουλάχιστον ορισμένοι από τους σλαβικούς τύπους εμφανίζονται ως μερικά μεταφραστικά δάνεια των αντίστοιχων ελληνικών διαλεκτικών τύπων. Η άποψη αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι παρόμοια επίθετα μαρτυρούνται και σε βόρεια ελληνικά ιδιώματα της περιοχής που δεν είχαν στενές επαφές με τα σλαβικά ιδιώματα (π.χ. Βογατσικό, Γέρμα κ.α.) καθώς επίσης, με μειωμένη συχνότητα, και σε βόρεια ιδιώματα που δεν ανήκουν στο ν. Καστοριάς: *η θιός να σ'έχ' γιρό - γιρούτσ'κουν ως τα τιλιφταία σ'* από το Αηδονοχώρι Σερρών (ΙΑΝΕ, λ. *γερός*).

Στα σλαβικά ιδιώματα της Καστοριάς στο σχηματισμό των δομών που εξετάζουμε συμμετέχουν τα εξής επίθετα: *blay* 'γλυκός', *mlat* 'νέος', *g^uol* 'γυμνός', *škurt* 'κοντός', *sam* 'μοναχός', *s^uolen* 'αλμυρός', *lut* 'καυτερός', *dibel* 'χοντρός', *doly* 'μακρύς', *kisⁱel* 'ξινός', *slap* 'αδύνατος', *prⁱepen* 'όμορφος', *biel* 'άσπρος', *zⁱelen* 'πράσινος', *ruso* 'κόκκινος, ξανθός'. Οι αναδιπλωμένοι τύποι εμφανίζονται με τις ακόλουθες μορφές: *blay* - *blayúťsku* 'εντελώς γλυκός', *mlat* - *mład(n)úťsku* 'εντελώς νέος', *g^uol* - *g^uolúťsku* 'εντελώς γυμνός', *škurt* - *škurtúťsku* 'εντελώς κοντός', *sam* - *samúťsku* 'εντελώς μόνος', *s^uolen* - *s^uoleníťsku* 'εντελώς αλμυρός', *lut* - *lutúťsku* 'εντελώς καυτερός', *dibel* - *dibelúťsku* 'εντελώς χοντρός', *doly* - *dolyúťsku* 'εντελώς μακρύς', *kisⁱel* - *kisⁱelúťsku*

‘εντελώς ξινός’, slap - slapútsku ‘εντελώς αδύνατος’, pr¹épen - pr¹erútsku ‘εντελώς όμορφος’, biel - bielútsku ‘εντελώς άσπρος’, z¹élen - z¹elenútsku ‘εντελώς πράσινος’, rúso - rusútsku ‘εντελώς ξανθός’ κ.ά. Η υπερθετική λειτουργία των δομών που εξετάζουμε γίνεται φανερή από παραδείγματα όπως π.χ. ríerka lúta - lutútska ‘πιπεριά πολύ καφετή’, blaga - blagútska e naprai pitata, itš ne se jai ‘πάρα πολύ γλυκιά την έκανες την πίτα, δεν τρώγεται’.

Το βασικό στοιχείο που διαφοροποιεί τους διπλασιασμένους τύπους στα τοπικά σλαβικά ιδιώματα από τους αντίστοιχους της βουλγαρικής είναι η κατάληξη -útsku (με μοναδική εξαίρεση την κατάληξη -ítsku στη δομή s^uolen - s^uolenítsku) των υποκοριστικών τύπων του επιθέτου.

Οι πληροφορητές μας, ομιλητές της αρωμουνικής των χωριών του ν. Καστοριάς, αγνοούν το φαινόμενο. Θα πρέπει να σημειώσουμε όμως ότι ο Parahagi (1974) αναφέρει τον τύπο *singur - singuric* ‘ολομόναχος’.

Στον πίνακα που ακολουθεί παραθέτουμε τις καταγραμμένες ελληνικές, σλαβικές και ρουμανικές δομές απόλυτου υπερθετικού ως συμπαράταξη επιθέτου και της υποκοριστικής μορφής του:

Ελληνικές δομές		Σλάβικες δομές			Ρουμανικές δομές
Λογοτεχνική κοινή νέα ελληνική	Βόρεια ελληνικά ιδιώματα της Καστοριάς	Κοινή βουλγαρική	Βουλγαρικά ιδιώματα	Σλαβικά ιδιώματα της Καστοριάς	Κοινή Ρουμανική
		боса -босеничка	бос - босишат	bos - bosútsku	
	γυμνός - γυμνούτσ’κους	гола -голеничка	голу- голининку	g ^u ol - g ^u olútsku	gol - goluț
		здрава -здравеничка		zdrav - zdravútsku	
	μοναχός - μοναχούτσ’κους	сам - самичък	сама - самичка	sam -samútsku	singur - singurel
			плн плншаф	pol- polnútsku	plini - plinuți
			жив- живиничък	živ - živútsku	
νιος- νιούτσικος	νιός- νιούτσ’κους	нов -новеничък		młat - mład(n)útsku	nou- nouț

			σιφ -сивиштаф		
		цял - целеничък			întreg -întreguț
		едно - едничко			
	καλός -καλούτσ'ους				bun - bunuț
	μαύρος -μαυρούτσ'ους			tșarn -tșarnútsku	
	άσπρος -ασπρούτσ'ους			biel - bielútsku	
	πράσ'νους -πρασ'νούτσ'κος			z'elen -z'elenútsku	
	χουντρός- χουντρούτσ'ους			dibel -dibelútsku	
	καφτιρός- καφτιρούτσ'ους			lut - lutútsku	
	ξ'ινός- ξ'ινούτσ'ους			kis ¹ el -kis ¹ elútsku	
	κουντός- κουντούτσ'ους			škurt -škurtútsku	
	αρμυρός- αρμυρούτσ'ους			s ^u olen -s ^u olenítsku	
	γλυκός- γλυκούτσ'ους			blay - blayútsku	
	ξανθός- ξανθούτσ'ους			ruso - rusútsku	
	τρανός- τρανούτσ'ους			stara - staréjka	
	λιανός -λιανούτσ'ους			slap -slapútsku	
				pr ¹ epen -pr ¹ epútsku	
	ψ'λός -ψ'λούτσ'ους			doly -dolyútsku	
	π'κρός -π'κρούτσ'ους				

Πίνακας 1 | Απόλυτος υπερθετικός ως συμπάρταξη επιθέτου και της υποκοριστικής μορφής του

Συμφωνούμε με τον Τζιτζιλή (2012) ότι η παρουσία του φαινομένου σε τρεις βαλκανικές γλώσσες μας επιτρέπει να το θεωρήσουμε βαλκανικό, παρόλο που δε φαίνεται να μαρτυρείται στην αλβανική, με εξαίρεση το μοναδικό παράδειγμα *nemo - nemučkë* ‘τελείως βουβός’ (Kuteli 2004: 9), το οποίο φαίνεται να αποτελεί δάνειο από τα σλαβικά. Στη δυτική Μακεδονία, που θεωρείται ότι ανήκει στον πυρήνα της βαλκανικής γλωσσικής ένωσης, το φαινόμενο είναι συχνό στα σλαβικά ιδιώματα της περιοχής καθώς και στα βόρεια ελληνικά ιδιώματα και ιδιαίτερα αυτά της Καστοριάς.

Η Mladenova (1979) εξετάζοντας συγκριτικά το φαινόμενο στη βουλγαρική και τη ρουμανική παρατηρεί ότι είναι φανερό η δομική και σημασιολογική συγγένεια ως προς τους τύπους αυτούς. Η παρατήρηση αυτή ισχύει και για την παρουσία του φαινομένου στην ελληνική.

Ένα βασικό ερώτημα κατά την εξέταση του φαινομένου είναι αν υπάρχουν σημασιολογικοί, φωνητικοί ή μορφολογικοί περιορισμοί κατά την επιλογή των επιθέτων. Η Mladenova (1979: 37) επισημαίνει ότι τα περισσότερα είναι μονοσύλλαβα, γεγονός που οδηγεί, κατά την άποψή της, στη σκέψη για εξάρτηση των δομών αυτών από το ρυθμό που στις περισσότερες περιπτώσεις έχει τη μορφή - ‘ _ _ - ‘ _ . Η παρατήρηση αυτή δεν ισχύει για την ελληνική, τουλάχιστον ως προς το σκέλος του αριθμού των συλλαβών, καθώς η ελληνική αγνοεί τα μονοσύλλαβα επίθετα (εκτός από τα άκλιτα ξένης προέλευσης) και αρκετά από τα επίθετα που εξετάζουμε είναι τρισύλλαβα. Πιο συγκεκριμένα, για τον αριθμό των συλλαβών μπορούμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα: στη βουλγαρική, με μια εξαίρεση, τα επίθετα είναι μονοσύλλαβα. Το ίδιο ισχύει, με δύο εξαιρέσεις, για τη ρουμανική. Στην ελληνική τα περισσότερα επίθετα που συμμετέχουν στις δομές αυτές είναι οξύτονα και δισύλλαβα. Παρατηρούμε επίσης ότι τα εν λόγω επίθετα της ελληνικής ακολουθούν σε όλες τις περιπτώσεις συγκεκριμένα μετρικά σχήματα.

Η Mladenova (1979: 36) σημειώνει ότι το φαινόμενο στη ρουμανική και τη βουλγαρική χαρακτηρίζει κυρίως τον προφορικό λόγο και απαντά βασικά σε διαλέκτους. Η ίδια παρατηρεί ότι η παρουσία παρόμοιου τύπου δομών στο ρωσικό προφορικό λόγο αποτελεί μία ακόμη απόδειξη της άποψης ότι το φαινόμενο είναι πολύ παλιό στις σλαβικές γλώσσες.

Συμπερασματικά, σχετικά με την ποσοτική αντιπροσώπευση των επιθέτων της κατηγορίας αυτής, η Mladenova (1979: 37) αναφέρει για τη βουλγαρική δεκατρείς περιπτώσεις και για τη ρουμανική οκτώ, παρατηρώντας ότι επτά είναι κοινές και στις δύο γλώσσες.

Παλαιότεροι ερευνητές έχουν επισημάνει ήδη την αντίφαση της παρουσίας ενός υποκοριστικού τύπου στο σχηματισμό μιας μορφής απόλυτου υπερθετικού. Ο Τζιτζι-

λής (2012) θεωρεί ότι η παρουσία του υποκοριστικού δικαιολογείται από το γεγονός ότι αρκετά από τα επίθετα αυτά αρχικά δήλωναν μικρό μέγεθος ή ποσότητα και ο υποκορισμός τους δεν ερχόταν σε αντίθεση με την υπέρθεση, καθώς και από το γεγονός ότι συχνά το υποκοριστικό λειτουργεί ως ένα είδος ευφημισμού για τη δήλωση μεγάλου μεγέθους ή ποσότητας, πρβ. *αρμυρούτσικο* 'αρκετά αρμυρό'. Στην περίπτωση αυτή θα μπορούσαμε να δεχτούμε ότι ο υποκοριστικός τύπος χρησιμοποιείται για να δηλώσει θετική στάση. Η παρατήρηση της Mladenova (1979: 37) ότι τα επίθετα αυτά έχουν θετική σημασία δεν ισχύει απόλυτα για την ελληνική, που χρησιμοποιεί επίθετα όπως *πικρός*, *ξινός* κ.ά. στα οποία δεν μπορούμε να προσδώσουμε θετική σημασία.

6. Μερικός αναδιπλασιασμός

Η μορφή διαβαθμιστικής αναδίπλωσης που εξετάσαμε έχει καθαρά βαλκανικό χαρακτήρα· οι δύο άλλες μορφές, που στηρίζονται σε μερικό αναδιπλασιασμό, διαφέρουν ως προς τη δομή και τη γεωγραφική κατανομή όχι μόνο από τον τύπο που εξετάσαμε αλλά και μεταξύ τους. Κατά την ανάλυση των μορφών μερικού αναδιπλασιασμού στηριζόμαστε, όπως και οι Bağcıoğlu και Janse (2013), στην παρατήρηση του Τζιτζιλί (2012, 2016) ότι υπάρχουν δύο μοντέλα σχηματισμού των επιθέτων αυτών στις νεοελληνικές διαλέκτους: ένα ελληνικό, όπου παρατηρείται επανάληψη της αρκτικής συλλαβής και του αρκτικού συμφώνου της επόμενης συλλαβής, και ένα τουρκικό (ανατολικό), όπου παρατηρείται επανάληψη της αρκτικής συλλαβής και ενός ανεξάρτητου συμφώνου (συνήθως /s/, /p/, /m/).

Το πρόβλημα του μερικού αναδιπλασιασμού στις νεοελληνικές διαλέκτους, παρά τη σπουδαιότητά του, έχει μείνει ανεξερεύνητο, τουλάχιστον σε συγκριτικό επίπεδο. Η πιο συστηματική εργασία με αντικείμενο γενικότερα το μερικό αναδιπλασιασμό είναι η εργασία των Bağcıoğlu και Janse (2013) που εξετάζει το φαινόμενο στην τουρκική γλώσσα και στην καππαδοκική διάλεκτο. Κατά τη σύντομη εξέταση του φαινομένου θα στηριχθούμε σε σημαντικό βαθμό σε όσα αναφέρει ο Τζιτζιλής το 2012 και στο κεφάλαιο «Μικρασιατικές διάλεκτοι» στον τόμο *Νεοελληνικές διάλεκτοι* (υπό εκτύπ.).

6.1 Μερικός αναδιπλασιασμός ελληνικού τύπου

Σύμφωνα με τον Τζιτζιλί (2012) τα επίθετα που εμφανίζουν μερικό αναδιπλασιασμό ελληνικού τύπου χωρίζονται με βάση τη γεωγραφική τους κατανομή και πιθανώς και

τον τρόπο σχηματισμού τους, σε δύο ομάδες: (α) σε αυτά που είναι ευρύτερα διαδεδομένα στις νεοελληνικές διαλέκτους, και (β) σε αυτά που περιορίζονται στις μικρασιατικές διαλέκτους και ειδικότερα στην ποντιακή.

6.2 Μερικός αναδιπλασιασμός ελληνικού τύπου με ευρύτερη κατανομή

Στην ομάδα αυτή ανήκουν κυρίως οι απόλυτοι υπερθετικοί που έχουν βάση τα επίθετα *μοναχός* και *χειρότερος* και που εμφανίζονται σε διάφορες νεοελληνικές διαλέκτους, πρβ. *χείρ-χειρότερος* και *μόν-μοναχός* (θρακοβιθυνιακά)· *σ'ειρ-σ'ειρότερα* 'χείριστα, κάκιστα' (ποντιακή), που κατά τον Παπαδόπουλο (1961: 507) προέρχεται από το επίθετο *χειρότερος* «προηγούμενου του *σ'είριν* < *χείρον* προς επίτασιν της εννοίας», *χείρου* και *χειρότερα* (κυπριακή, ροδιακά) κ.α. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε τις εξής τονικές ιδιαιτερότητες: στις περισσότερες περιπτώσεις οι αναδιπλασιασμένοι τύποι είναι φορείς διπλού τόνου, του αρχικού τόνου του επιθέτου και του αναδιπλασιασμένου τμήματος, που συνήθως τονίζεται.

Υπάρχει δυνατότητα να ερμηνευτούν οι τύποι αυτοί όχι με βάση το μερικό αναδιπλασιασμό, αλλά ως αποτέλεσμα άλλων εξελίξεων; Ο Τζιτζιλής (2012) θεωρεί ότι είναι προτιμότερο να αναγάγουμε τους τύπους αυτούς σε συνδυασμούς επιθέτων με πρώτο μέλος το επίθετο *μόνος* ή *χείρον* ή σε ακολουθίες με το επίρρημα *μόνον* στην πρώτη περίπτωση και το επίρρημα *χείρου* στη δεύτερη. Αν η ερμηνεία αυτή είναι σωστή, τότε στους τύπους της κατηγορίας αυτής ο μερικός αναδιπλασιασμός είναι φαινομενικός και στην ουσία πρόκειται για αναδιπλασιασμούς του δευτέρου τύπου όπου έχουμε επανάληψη μιας ολόκληρης λέξης και μιας παράγωγης μορφής.

6.3 Μερικός αναδιπλασιασμός ελληνικού τύπου στην ποντιακή

Στο μερικό αναδιπλασιασμό ελληνικού τύπου έχουμε επανάληψη της αρκτικής συλλαβής και του πρώτου συμφώνου της δεύτερης συλλαβής. Στην κατηγορία αυτή ανήκει το ποντ. *γύργυλος* που κατά τον Τζιτζιλή (2012) θα πρέπει να ερμηνευτεί ως προϊόν μερικού αναδιπλασιασμού από το *γυρός* 'στρογγυλός' > **γύργυρος* > *γύργυλος*, με τη συχνή ανομοίωση /r/ - /r/ > /r/ - /l/. Λανθασμένη είναι η ερμηνεία από το *γύργυλλας* και αυτό από το *γύρος* και το **κέρκελλας*, μεγεθυντικό του *κερκέλλιν* 'κρικέλι' (< *κρικέλλιν*) Παπαδόπουλος (1961: 246). Η δυνατότητα ανομοιωτικής τροπής φανερώνει ότι το επίθετο *γυρός* δεν ήταν ετυμολογικά διαφανές ή ότι το παραγωγικό μοντέλο που εξετάζουμε δεν ήταν λειτουργικό.

Η άποψη του Τζιτζιλί (2012) είναι, κατά τη γνώμη μας, σωστή καθώς είναι φανερό ότι στην ποντιακή επικρατεί το ελληνικό μοντέλο που αντιπροσωπεύεται και από ορισμένους τύπους άγνωστους στις άλλες νεοελληνικές διαλέκτους. Πρόκειται για το αριθμητικό *μύρμυροι* ‘αναρίθμητοι, πάμπολλοι’, που κατά τη γνώμη του Παπαδόπουλου (1961: 66) προέρχεται από την έκφραση *μύριοι μύριοι* και αποτελεί μια περίπτωση ‘σημασιολογικής δεινώσεως του αριθμητικού διά της επαναλήψεως’. Στην πραγματικότητα η λέξη προέρχεται από το *μύρο* < *μύριοι* και με μερικό αναδιπλασιασμό: *μύρμυροι*.

Υπάρχει μια ακόμη ομάδα επιθέτων που θα μπορούσε να ενταχθεί στο παραγωγικό αυτό σχήμα. Πρόκειται για τα ποντιακά επίθετα *ξύψηλος* ‘πολύ ψηλός’ και *ξύψιλος* ‘πολύ ψιλός’, που σύμφωνα με τον Παπαδόπουλο (1961: 350) παράγονται από την πρόθεση *συν-* και τα επίθετα *ψηλός* και *ψιλός*, που μας δίνουν τα επιτακτικά επίθετα *σύψηλος* και *σύψιλος* αντίστοιχα, με παρετυμολογία «προς τα εκ του *ξυ-* σύνθετα». Όπως όμως σωστά παρατηρεί ο Τζιτζιλί (2012) σε καμία από τις λέξεις της ποντιακής που είναι σύνθετες με την πρόθεση *συν-* το τελευταίο δεν εμφανίζεται με τη μορφή *ξυ-*. Πιο πιθανή λοιπόν θεωρούμε την άποψή του ότι στα συγκεκριμένα επίθετα υποκρύπτονται περιπτώσεις μερικού αναδιπλασιασμού ελληνικού τύπου με ανομοίωση /ps/ - /ps/ > /ks/ - /ps/: *ψηλός* > **ψήψηλος* > *ξήψηλος* και *ψιλός* > **ψίψιλος* > *ξίψιλος*. Κανονικά θα περιμέναμε την εξέλιξη *ψηλός* > **ψήψηλος* > και *ψιλός* > **ψίψιλος* > αντίστοιχα, που προφανώς απλοποιήθηκαν σε **ψήψηλος* > *ξήψηλος* και **ψίψιλος* > *ξίψιλος*.

6.4 Μερικός αναδιπλασιασμός τουρκικού τύπου

Στο μερικό αναδιπλασιασμό τουρκικού τύπου έχουμε, όπως αναφέραμε, επανάληψη της αρκτικής συλλαβής και ενός ανεξάρτητου συμφώνου (/s/, /p/, /m/). Η γεωγραφική κατανομή του φαινομένου είναι συγκεκριμένη. Απαντά σε μέρος των μικρασιατικών ιδιωμάτων και πιο συγκεκριμένα στην καππαδοκική και στις διαλέκτους των Φαράσων και της Σίλλης. Οι περισσότεροι ερευνητές που εξετάζουν τα μικρασιατικά ιδιώματα στο πλαίσιο γενικότερων εργασιών αναφέρονται συνήθως με συντομία και στο μερικό αναδιπλασιασμό τουρκικού τύπου, βλ. Dawkins (1916), Παπαδόπουλο (1955) και Οικονομίδα (1958).

Στην τουρκική τα επίθετα που αποτελούν τις βάσεις μερικού αναδιπλασιασμού χωρίζονται σε δύο ομάδες:

(α) βάσεις με αρκτικό σύμφωνο

Όταν η βάση αρχίζει από σύμφωνο, τότε η αρχική συλλαβή επαναλαμβάνεται και το σύμφωνο που συμμετέχει στην αναδίπλωση είναι ένα ανεξάρτητο σύμφωνο (/s/, /p/, /m/).

mavi 'μπλε' > **mas** - mavi
belli 'φανερό' > **bes** - belli
kırmızı 'κόκκινος' > **kıp** - kırmızı
sarı 'κίτρινος' > **sap** - sarı
boş 'άδειος' > **bom** - boş
sıcak 'ζεστός' > **sim** - sıcak
temiz 'καθαρός' > **tem** - temiz

(β) βάσεις με αρχικό φωνήεν

Όταν η βάση αρχίζει από φωνήεν, τότε το αρκτικό φωνήεν επαναλαμβάνεται και το σύμφωνο που συμμετέχει στην αναδίπλωση είναι πάντοτε το /p/.

uzun 'μακρύς' > **up** - uzun
ince 'λεπτός' > **ip** - ince

Είναι γνωστό, ότι ο μερικός αναδιπλασιασμός ερμηνεύεται με δύο θεωρητικές προσεγγίσεις: την *Υπόθεση του Ολικού προς Μερικό Αναδιπλασιασμό* (full to partial reduplication), που δέχεται ότι η μερική επανάληψη γλωσσικών τεμαχίων συσχετίζεται με την ολική, και την *Υπόθεση της Αντιγραφής και Συσχέτισης* (copy and association), που δέχεται ότι τα δύο φαινόμενα είναι ξεχωριστά. Οι Bağcıoğlu και Janse (2013: 119) απορρίπτουν την ανάλυση του μερικού αναδιπλασιασμού στην τουρκική στα πλαίσια της *Υπόθεσης του Ολικού προς Μερικό Αναδιπλασιασμό* του Kim (2005) και δέχονται ότι

Το φαινόμενο ανήκει στην παραγωγική μορφολογία και, εφόσον το παραγωγικό σύστημα της τουρκικής βασίζεται στην προσφύματοποίηση, το αναδιπλασιαζόν - με ελάχιστη υπερβολή - δεν είναι τίποτα άλλο πέρα από ένα πρόσφυμα.

Για την καππαδοκική οι Bağcıoğlu και Janse (2013: 125) παραθέτουν τα ακόλουθα παραδείγματα:

α) βάσεις με αρχικό σύμφωνο:

μαύρο > *μάς* - *μαύρο*
λίγο > *λίπ* - *λίγο*
καλό > *κάπ* - *καλό*
κελές > *κέπ* - *κελές*
μαναχό > *μάν* - *μαναχό*
πολύ > *πόμ* - *πολύ*.

(β) βάσεις με αρχικό φωνήεν:

άσπρο > *άπ* - *ασπρο*.

Οι Βαğριακί και Janse (2013: 126) προσπαθούν να ερμηνεύσουν το ελληνικό και το τουρκικό μοντέλο με τον ίδιο τρόπο. Εμείς θα δεχτούμε διαφορετικές εξελίξεις, τουλάχιστον για ορισμένες περιπτώσεις.

Βλέπουμε ότι στην περίπτωση των βάσεων με αρκτικό φωνήεν το μοναδικό παράδειγμα που παρατίθεται είναι το *άπ* - *ασπρο*, που όμως είναι αμφίβολο αν πρόκειται για προϊόν μερικού αναδιπλασιασμού ή για σύνθετο με την πρόθεση *από*. Ο τύπος *μαναχό* > *μάν* - *μαναχό* είναι ποικιλία του *μοναχό* > *μόν* - *μοναχό* που, όπως αναφέραμε, ανάγεται στο μεσαιωνικό *μόν* - *μοναχός* και αποτελεί συντομευμένο τύπο του *μόνον* - *μοναχός*, δεν έχει δηλαδή καμιά σχέση με τα τέσσερα άλλα επίθετα (το *πόμ* - *πολύ* είναι αμφίβολο) που κατατάσσονται στην ίδια κατηγορία και ακολουθούν αναμφισβήτητα το τουρκικό πρότυπο.

Ως προς τους λόγους επιλογής των ανεξάρτητων συμφώνων στην καππαδοκική, συμφωνούμε με τον Τζιτζιλή (2012) ότι η πιο πιθανή ερμηνεία είναι αυτή του Williams (1995) που αποδίδει την επιλογή τους σε παρόμοιους σχηματισμούς της αρμενικής σε περιορισμούς στο πλαίσιο της αρχής του υποχρεωτικού περιγράμματος (*obligatory contour principle*) σύμφωνα με την οποία δεν μπορούν να συνυπάρχουν σε ένα τεμάχιο στοιχεία με τον ίδιο τόπο άρθρωσης.

7. Συμπεράσματα

Αποδεικνύεται ότι ο τύπος διαβαθμιστικής αναδίπλωσης που επιτυγχάνεται με τη συμπάραταξη των επιθέτων και της υποκοριστικής μορφής τους και μας ήταν γνωστός από τη ρουμανική και τη βουλγαρική απαντά και σε νεοελληνικά ιδιώματα και συγκεκριμένα στα βόρεια ιδιώματα της Καστοριάς, και κατά συνέπεια μπορούμε να τον θεωρήσουμε ως ένα είδος μερικού μορφολογικού βαλκανισμού.

Ως προς τους μερικούς αναδιπλασιασμούς, αυτούς δηλαδή που επιτυγχάνονται με επανάληψη του αρκτικού τμήματος των επιθέτων, είναι απαραίτητο να επιμείνουμε στη διάκριση ανάμεσα σε μερικούς αναδιπλασιασμούς ελληνικού και τουρκικού τύπου· με δεδομένο μάλιστα το μικρό αριθμό καταγραμμένων παραδειγμάτων θα πρέπει να γίνεται πιο προσεκτική η ανάλυσή τους πριν τους κατατάξουμε σε μια από τις δύο υποκατηγορίες.

Βιβλιογραφία

- Bağrıciç, Metin, and Mark Janse. 2013. “Μερικός Αναδιπλασιασμός στις Καππαδοκικές Διαλέκτους.” Στο Αγγελική Ράλλη (επιμ.), *Patras Working Papers in Linguistics* 3:110–131.
- Contraş, Eugenia. 1967. “Sufixul -uț(ă).” Στο Alexandru Graur (επιμ.), *Studii și Materiale Privitoare la Formarea Cuvintelor in Limba Română*, IV, 143–161. București: Editura Academiei Republicii Romania.
- Cuzzolin, Pierluigi, and Christian Lehmann. 2004. “Comparison and Gradation.” Στο Geert Booij, Christian Lehmann, Joachim Mugdan (επιμ.), *Morphologie, Ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung*. Nr. 155, 1212–1220. Berlin - New York: De Gruyter.
- Dawkins, Richard, M. 1916. *Modern Greek in Asia Minor: A Study of the Dialects of Silli, Cappadocia and Pharasa, with Grammar, Texts, Translation and Glossary*. Cambridge: CUP.
- Димитрова, Милка. 1959. “Умалителните имена в книжовния български език.” Στο *Известия на Института за Български Език*, VI, София.

- ΙΛΝΕ = *Ιστορικών Λεξικόν της Νέας Ελληνικής, της τε Κοινώς Ομιλουμένης και των ιδιωμάτων*. 1933-. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.
- Kim, Hyung-Soo. 2003. "The Full to Partial Reduction in Korean and Turkish Reduplication." *Linguistic Research* 26:121-148.
- Kuteli, Mitrush. 2004. *Prozë dhe Vargje të Zgjedhura*, II, Tiranë.
- Marantz, Alec. 1982. "Re Reduplication." *Linguistic Inquiry* 13:435-481.
- Младенова, Олга. 1979. "Една структурно-граматична успореџица в бългaрскиa и румънскиa език (тип нов - новеничък, поу - поуџ)." *Съпоставително езикознание* IV/4:35-37.
- Οικονομίδης, Δημοσθένης. 1958. *Γραμματική της Ελληνικής Διαλέκτου του Πόντου*. Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.
- Παπαδάμου, Ελένη. (υπό προετ.) *Το Μορφολογικό Σύστημα των Βορείων Ιδιωμάτων του Ν. Καστοριάς*, δδ, Θεσσαλονίκη.
- Παπαδόπουλος, Άνθιμος. 1955. *Ιστορική Γραμματική της Ποντικής Διαλέκτου*. Αθήνα: Επιτροπή Ποντιακών Μελετών.
- Παπαδόπουλος, Άνθιμος. 1961. *Ιστορικών Λεξικόν της Ποντικής Διαλέκτου*. τ. 1-2. Αθήνα: Επιτροπή Ποντιακών Μελετών.
- Parahagi, Tache. 1974. *Dictionarul Dialectului Aromân*. București: Editura Academiei Republicii Romania.
- Τζιτζιλής, Χρήστος. 2012. Η Διαβάθμιση στις Βαλκανικές Γλώσσες (Μεταπτυχιακό Μάθημα).
- Τζιτζιλής, Χρήστος. (υπό εκτύπ.). "Μικρασιατικές Διάλεκτοι". Στο Χρ. Τζιτζιλής (επιμ.), *Νεοελληνικές Διάλεκτοι*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Tzitzilis, Christos. 2001. "Methodische Bemerkungen zu den Lehnübertragungen in den Balkansprachen." *Linguistique Balkanique* 41:40-53.
- Williams, Chandra. 1995. Armenian Reduplication. Unpublished Manuscript, Harvard University.